

"לְבַנְיִינָה שֶׁל תּוֹרָה" – חֶלֶק קַנְ"א

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי רה"י הרב ברוך וידר שליט"א
לדמותו של הרב פריימן זצ"ל

מהם החיים?

נדמה שבעיית הבעיות שלנו היא שאנו בעצם לא יודעים מה זה 'חיים'. ודאי יש מי שישמע שאלה כזו ויחשוב שהוא יודע מצויין 'לעשות חיים', אך החיים הם זמן, החיים הם עוד דקה ועוד דקה, עד שנגמרות לאדם הדקות שיש לו. כשיהודי בא לעולם הוא מקבל את מספר הדקות שיהיו לו בחיים, וכשיגמרו הדקות הוא ילך לבית עולמו. אלו החיים. כיום העולם רגיל בבזבוז זמן משום שהוא לא יודע את ערך הדקות, הוא לא יודע את ערך החיים, וכך לצערנו 'ביטול תורה' הוא מושג שכמעט אי אפשר לדבר עליו כיום. הרי כולנו יודעים שכשיגיע זמן החשבון האדם יתבע על הדקות, על הזמן שיכל 'לחיות יותר', על הזמן שבו יכל להשיג יותר תורה ויותר חיים, "מרבית תורה מרבית חיים".²

רגע של תורה

השאלה היא איך אנו נדע לאהוב תורה? איך נדע שהחיים והזמן יקרים? הוא הדבר בו פתחנו – לפעמים זוכים שמסתובבים בינינו אנשים של צורה שאפשר להתבונן בהם ולראות כיצד הם נוהגים עם החיים ועם הזמן, כיצד הם מתייחסים לתורה ולשאר הדברים בחיים.

עמד ושתלן בכל דור ודור¹

ההשגחה העליונה שותלת אנשים מיוחדים ומורמים המסתובבים בקרבנו, והציבור צריך להבין שכדאי להתבונן באורחות חייהם וללמוד מהם.

היום הוא יום הסתלקותו של יהודי מיוחד שחי בתוכנו, הרב בן ציון פריימן זצ"ל שנסתלק לפני ח"י שנים, שהיה אחד מאותם אנשים שעליהם דברנו. כל מי שהכירו ראה בעיניו אדם שכולו תורה, כולו אהבת תורה, אהבת ישראל, אהבת א"י ואהבת מדינת ישראל. יהודי של אמת בלי שום תארים וכלי שום תפקידים. פעמים רבות אנו מודדים אנשים לפי התפקיד שלהם, אבל הוא היה יהודי בלי שום הגדרות שהסתובב אצל כולם, היה נע בין ישיבת הכותל, מעלה אדומים, חיספין ועוד, ולמד עם כל בני בית המדרש.

מבחינה חיצונית דימינו שהוא אדם פשוט ביותר שכן לא נהג בעצמו שום סלסול ושום גינוני כבוד. היה שקוע כולו בתורה ולכן לא שם לב כלל לפרטים אלו ולדברים החיצוניים. הוא לימדנו את ערכו של כל פרט מתוך התורה, שהיה יקר בעיניו כמוצא שלל רב. אם שמע אפילו דבר קטן מיד רצה לברר אותו עד הסוף, אפילו אם זה לא המקום בו למד, וכל רגע של זמן היה יקר לו.

¹ יומא לח: ראה הקב"ה שצדיקים מועטין עמד ושתלן בכל דור ודור.

² אבות פרק ב משנה ז

בשיעור" הוא מצא אוצר, וביקש "בוא נחזור שהדברים יהיו באמת ברורים". הוא לא רצה להפסיד איזה פשט ברש"י שנאמר בשיעור.

כשהיה צריך לסוע לאיזה מקום, והזדמן שהייתי איתו יחד, אם נשאלו עוד חמש דקות עד שיבואו לקחת אותו הוא לא עמד וחיכה את חמש הדקות, אלא אמר לי "בוא נלמד בינתיים, במה אתה עסוק עכשיו?" הוא לא היה צריך לומר "הזמן יקר", "חבל על הזמן", פשוט ראיתי אצלו איך שחמש דקות זה דבר יקר.

הרב חיים סבתו התבטא כאן פעם באופן שמצא חן בעיני כשסיפר על ההרגשה הזו: "הרב פריימן חי את הרגע". רגע של תורה, פרור של תורה, הוא דבר יקר, וכך סדר צהרים הוא עולם מלא...

אין פלא שהעידו עליו שיום אחד בדרכו מבית הכנסת לביתו אחרי תפילת שחרית, נכנס לאחת הישיבות לעיין באיזה ספר ועמד על הסולם רגל מכאן ורגל מכאן מעיין בספר ושקוע בלימוד, עד שבאו ואמרו לו "ר' בן ציון, מנחה!", הוא אמר בתדהמה "כבר היה חצות?!" אמרו לו: "עוד מעט שקיעה..."

מועטים האנשים שאפשר לספר עליהם סיפור כזה וגם אני חושב שזה נתבע מאיתנו, אבל זה מאפשר לנו להתבונן על יהודי שהתורה באמת ממלאת אותו. בשבילנו סיפור כזה הוא פלא אך בשבילו זה לא היה פלא הוא פשוט התנהג עם התורה בטבעיות.

הרב טוביה ואני נבדל לחיים טובים וארוכים באנו לבקרו ביום שלישי האחרון לחייו, קודם פרשת ויצא בה הסתלק לבית עולמו. באנו אליו לבית החולים שערי צדק, והוא שכב במיטה, חלוש חיוור וכואב את מחלתו ואת יסוריו הגדולים. מיד כשנכנסנו הוא שאל אותי: "מה למדתם היום בכולל?" אמרתי לו

בשבת אחת הרב פריימן זצ"ל בא עם הרבנית ז"ל לבקרנו בביתנו. איני יודע במה זכיתי אני, עפר ואפר, שבא לביתי אחד מל"ו צדיקים, אבל התשובה פשוטה: הוא בכלל לא חשב את זה לשאלה, כי הוא לא החשיב את עצמו כלל וכלל. מסיבה זו גם כשאמרתי 'חבורות' כאברך הוא נכנס וישב לשמוע, עם היותו גדול בתורה ויודע את כל הנגלה ואת כל הנסתר. בחייו ידענו שהיה גדול אבל רק אחרי מותו גילינו עד כמה, והוא הגדול היה בא לשמוע ונותן את ההרגשה שהוא הלומד, כי הייתה בו ענוות אמת. זה לא היה משחק, הוא לא היה צריך לעבוד על הענווה.

בשבת ההיא הכננו לו ולרבנית כוס תה והתעוררה לו שאלה על מעט התמצית שצפה למעלה האם מותר להסירה בשבת או שיש בזה בורר, ומיד הוא התחיל לדון בשאלה בגמרא ברמב"ם ובראשונים, עד המשנה ברורה והחזון איש. מזמן שכח את התה, התה כבר התקרר, ואנחנו היינו עסוקים בשאלה. אין זה משנה אם הוא שתה את התה (הקר..). בסופו של דבר, אני כאברך צעיר הרגשתי שהתה הוא רק 'היכי תמצוי' לתורה, כדי שיהיה על מה לדבר בדברי תורה צריכים להביא כוס תה, כי החיים זה התורה ולא התה. כך התרשמתי מהיחס שלו לדברים.

כולנו לומדים ועוסקים בערכה של תורה ובחשיבותו של הזמן, אך השאלה היא איך יודעים לחיות זאת בפועל.

כמה חודשים קודם הסתלקותו הרב פריימן נכנס לכולל, התיישב לידי ושאל "מה למדתם היום בשיעור?" ספרתי לו איך הרב כץ שליט"א לימד את רש"י בחולין דף ק"ח על חלב הבלוע בזית של בשר שנפל ליורה, והוא יושב ומקשיב כמו תלמיד ואומר "רגע, בוא נחזור על זה עוד פעם", "בוא נראה מה יוצא לנו מזה". מהשאלה "מה למדתם היום

הייתי מעביר שיעור קבוע פעם בשבוע בישוב רבבה. לא נסעתי לשם בגלל השכר שבדבר אלא בגלל שהרב פריימן דחף אותי ואמר לי: "סע. אפילו אם תלמד אדם אחד, דע לך שע"י לימוד התורה ביישוב, בייקר (שהיה אז שר החוץ האמריקאי) ששום דבר לא מטריד אותו חוץ מעשרה קראוונים חדשים בשומרון, לא יצליח להפריע, היישוב ישאר". כיום יש שם ישוב גדול ב"ה.

כששאלתי אותו איך אתנהג שם ביום העצמאות כי בישיבה באותם ימים לא אמרו הלל בברכה, הוא הציע לי ללמוד איתו את הסוגיה וישב עימי על התשובה של הרב ראטה בשו"ת קול מבשר ועוד, ישבנו ולמדנו כמה שעות ובסוף הוא אמר "יש מקום לומר הלל עם ברכה עם הצבור". הוא אהב את הארץ, את התורה, את עם ישראל, וגם לימד אותנו הלכות ציבור ומדינה אף כשהדברים הם מורכבים.

מתאנח על כבודו של הקב"ה

ספר מסילת ישרים, ספר היסוד של חייו של בן ישיבה ושל כל אדם מישראל, עוסק בפרק י"ט במדרגת החסידות ומנסה ללמד אותנו שיהיה אכפת לנו מה קורה בעם ישראל, שיהיה אכפת לנו מכבוד שמים, למשל שכבוד שמים יתקדש בישיבות ההסדר ולא להיפך חלילה. המסילת ישרים מסביר שדברים אלו צריכים להיות קבועים וטבועים בנו, וכאשר הוא בא לחנך אותנו איך להסתכל על הדברים הוא מביא את התנא דבי אליהו, שם אומר אליהו הנביא:

תוספות בחולין דף ק' לגבי חתיכה נעשית נבלה ומחלוקת הראשונים בתוספות שם. תוך כמה שניות הרב פריימן היה אש, עם פנים אדומות, ודן מה אומר הראש יוסף על הפשט של שיטות רבינו אפרים ורבינו תם. פתאום הוא התמלא חיות וכח, כבר לא היו לו יסורים ולא פנים חיוורות. ראיתי מה זו אהבת תורה.

אהבת ישראל וארץ ישראל

ר' בן ציון למדני אהבת ישראל ולהרגיש מה עובר על עם ישראל.

בזמן הסכם אוסלו כשההרגשה במדינה הייתה קשה מאד, בא אלי הרב פריימן והציע לי לסוע להתפלל בקברות צדיקים בצפון. אמרתי לו "אבל הרב, מה נעשה? זה יום נסיעה, מה עם הזמן של לימוד התורה?" והוא משיב "מה השאלה?! נקבל על עצמנו שלא מדברים בדרך אלא רק בדברי תורה". הרב יוסי והרב שלמה גם נסעו איתנו, והחלטנו שלא מדברים שום דבר אלא בתורה ותפילה. כך נסענו יום שלם, מלפני הנץ החמה ועד מאוחר בלילה, בלי לדבר אלא בתורה ותפילה. אני זוכר שדברנו על סוגיית הידור מצווה בבבא קמא דף ט: והרב נרדם ברכב לכמה דקות... התעורר והמשיך מאותה מילה בה עצר...

כשהגענו אצל ר' מאיר בעל הנס ראיתי את הרב פריימן בוכה וצועק כאילו לקחו לו את הבן היחיד שלו. איך יודעים להרגיש כך? לזעוק כך על ארץ ישראל?

פעם אחרת הוא בא אלי "בוא ניסע לקבר רחל להתפלל על עם עם ישראל". הוא נהג לעשות את זה הרבה, בדרך כמובן דיבר בדברי תורה ושם התפלל ובכה על ישובי יש"ע המותקפים.

”כל חכם מישראל שיש בו דברי תורה
לאמתו ומתאנח על כבודו של
הקב”ה... כל ימיו...”³

כלומר: אדם הלומד תורה באמת וכואב לו על
חילול השם. חילול השם – זה איך שמסתכלים
עלינו, אם אנחנו לא בסדר, אם ישיבות ההסדר
לא בסדר, זה חילול השם.

”ומתאוה ומיצר לכבוד ירושלים
ולכבוד בית המקדש ולישועה שתצמח
בקרב ולכינוס גליות, זוכה לרוח
הקודש בדבריו...”

מי שאכפת לו מה יהיה עם ישראל ומה
יהיה עם ארץ ישראל הולך להתפלל עליהם.

כך ראינו את הרב פריימן שהיה אכפת לו
מכבוד שמים ומהמצב הרוחני והחומרי של
עם ישראל.

זהו הלקח שנוכל לקחת מהשיחה של היום
ומהדמות הענקית הזו – שיהיה אכפת לנו מה
עם לימוד התורה שלנו, מה קורה לחברותא
שלנו, לישיבה שלנו ולעם ישראל כולו, ויהיה
אכפת לנו מכבוד שמים המתגלה בעם ישראל
ובארץ ישראל.

³ תנא דבי אליהו רבה פרשה ד (בנוסח המצוטט
במסילת ישרים)

